

УДК 342.25(477)+341.217(4-6ЄС):614.2

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.01.128>

РОЛЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА МІСЦЕВИХ ДЕРЖАВНИХ АДМІНІСТРАЦІЙ ЩОДО РОЗВИТКУ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Переста Ю.-В.Ю.,

*аспірант кафедри міжнародного права,
Ужгородський національний університет*

Переста Ю.-В.Ю. Роль органів місцевого самоврядування та місцевих державних адміністрацій щодо розвитку транскордонного співробітництва у сфері охорони здоров'я.

У статті досліджено роль органів місцевого самоврядування та місцевих державних адміністрацій щодо розвитку транскордонного співробітництва у сфері охорони здоров'я. Визначено, що сьогодні розвиток транскордонного співробітництва у сфері охорони здоров'я є особливо важливим для України із державами-членами Європейського Союзу, Польщею, Словаччиною, Угорщиною та Румунією в умовах поточних викликів, зовнішніх загроз та з урахуванням європейського вектора розвитку України. Для розвитку системного транскордонного співробітництва у сфері охорони здоров'я необхідно подолати низку правових та адміністративних перешкод, які все таки існують сьогодні. Значна роль у розвитку спроможного та системного транскордонного співробітництва у сфері охорони здоров'я належить органам місцевого самоврядування та місцевим державним адміністраціям спільно із іншими учасниками такого співробітництва з метою забезпечення громадян України рівними із громадянами Європейського Союзу правами на доступ до якісної медичної допомоги. Таке співробітництво може розвиватись через доступні програми Інтеррег 2021 – 2027 рр., а саме «Польща – Україна», «Україна – Угорщина – Словаччина – Румунія», «Україна–Румунія». Встановлено, що органи місцевого самоврядування та місцеві державні адміністрації можуть забезпечувати розвиток транскордонного співробітництва у сфері охорони здоров'я через надані їм відповідні повноваження. Вони можуть реалізовувати транскордонне співробітництво у сфері охорони здоров'я із відповідними суб'єктами та/або учасниками такого співробітництва сусідніх держав шляхом розроблення і реалізації спільних ініціатив, заходів, проєктів, програм і стратегій, а також створювати об'єднання єврорегіонального співробітництва і європейські об'єднання територіального співробітництва з метою розвитку належної системи охорони здоров'я для населення,

яке проживає у прикордонних регіонах.

Ключові слова. органи місцевого самоврядування, місцеві державні адміністрації, транскордонне співробітництво, охорона здоров'я, повноваження, об'єднання єврорегіонального співробітництва, європейські об'єднання територіального співробітництва.

Peresta Yu.-V.Yu. The role of local self-government bodies and local state administrations in the development of cross-border cooperation in the field of healthcare.

The article examines the role of local self-government bodies and local state administrations in the development of cross-border cooperation in the field of health care. It was determined that currently, the development of cross-border cooperation in the field of health care is particularly important for Ukraine with the member states of the European Union, Poland, Slovakia, Hungary, and Romania in the conditions of existing challenges, external threats, and taking into account the European vector of Ukraine's development. It is necessary to overcome several legal and administrative obstacles that still exist today for the development of systemic cross-border cooperation in the field of health care. A significant role in the development of efficient and systematic cross-border cooperation in the field of health care belongs to local self-government bodies and local state administrations together with other participants of such cooperation aiming to provide citizens of Ukraine equal rights to access to quality medical care with citizens of the European Union. Such cooperation can develop through available Interreg programs 2021-2027, namely "Poland - Ukraine", "Ukraine-Hungary-Slovakia-Romania", and "Ukraine-Romania". It has been established that local self-government bodies and local state administrations can ensure the development of cross-border cooperation in the field of health care through the respective powers granted to them. They can implement cross-border cooperation in the field of health care with relevant subjects and/or participants of such cooperation of neighboring states through the development

and implementation of joint initiatives, measures, projects, programs and strategies, as well as to create the Euroregional Co-operation Groupings and European Grouping for Territorial Cooperation in order to develop an appropriate health care system for the population living in border regions.

Key words. local authorities, local state administrations, cross-border cooperation, health care, powers, Euroregional Co-operation Groupings, and European Grouping for Territorial Cooperation.

Постановка проблеми. Сьогодні розвиток транскордонного співробітництва у сфері охорони здоров'я є особливо важливим для України із державами-членами Європейського Союзу, Польщею, Словаччиною, Угорщиною та Румунією в умовах поточних викликів, зовнішніх загроз та з урахуванням європейського вектора розвитку України. Належний розвиток транскордонного співробітництва у сфері охорони здоров'я є важливим для збереження здоров'я населення, яке проживає у прикордонних регіонах цих держав. Зважаючи на статистичні дані щодо смертності та захворюваності населення у прикордонних регіонах цих держав є необхідність у реалізації низки заходів органами місцевого самоврядування та місцевими державними адміністраціями та іншими учасниками такого співробітництва у сфері охорони здоров'я. Для розвитку системного транскордонного співробітництва у сфері охорони здоров'я необхідно подолати низку правових та адміністративних перешкод, які все таки існують сьогодні. Значна роль у розвитку спроможного та системного транскордонного співробітництва у сфері охорони здоров'я належить органам місцевого самоврядування та місцевим державним адміністраціями спільно із іншими учасниками такого співробітництва з метою забезпечення громадян України рівними із громадянами Європейського Союзу правами на доступ до якісної медичної допомоги через доступні механізми міжнародної технічної допомоги.

Мета дослідження. Дослідити роль органів місцевого самоврядування та місцевих державних адміністрацій у забезпеченні розвитку транскордонного співробітництва у сфері охорони здоров'я.

Стан опрацювання проблематики. У юридичній науці різні аспекти цієї проблематики досліджували такі вчені-юристи, а саме: Баймуратов М., Белов Д., Білак О., Вишняков О., Волошин Ю., Жилінкова І., Лазур Я., Санченко А., Сошников А., Устименко В., Фетько Ю.І. Циклаурі О. та ін. Здебільшого дослідження стосувалась правових аспектів транскордонного співробітництва місцевих та регіональних органів влади, а питання ролі органів місцевого самоврядування та місцевих державних адміністрацій щодо розвитку транскордонного співробітництва у сфері

охорони здоров'я частіше досліджувались окремо та фрагментарно.

Виклад основного матеріалу. Суспільні відносини у забезпеченні розвитку транскордонного співробітництва у сфері охорони здоров'я вже тривалий час унормовуються в Законах України «Про транскордонне співробітництво», «Основи законодавства України про охорону здоров'я», «Про місцеве самоврядування в Україні» та «Про місцеві державні адміністрації». У даному контексті звернемось до норм законів, які розкривають зміст основних понять нашого дослідження. Згідно положень частини 21 статті 3 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» охорона здоров'я унормовується, як «система заходів, спрямованих на збереження та відновлення фізіологічних і психологічних функцій, оптимальної працездатності та соціальної активності людини при максимальній біологічно можливій індивідуальній тривалості її життя. Такі заходи здійснюють органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи, заклади охорони здоров'я; фізичні особи - підприємці, які зареєстровані у встановленому законом порядку та одержали ліцензію на право провадження господарської діяльності з медичної практики; медичні та фармацевтичні працівники, фахівці з реабілітації, громадські об'єднання і громадяни» [1], частина 2 статті 1 Закону України «Про транскордонне співробітництво» унормовує транскордонне співробітництво, як «спільні дії, спрямовані на встановлення і поглиблення економічних, соціальних, наукових, технологічних, екологічних, культурних і інших відносин між суб'єктами і учасниками таких відносин в Україні і відповідними суб'єктами і учасниками таких відносин із сусідніх держав у межах компетенції, визначеної їх національним законодавством». Отже, із вищенаведеного видається, що транскордонне співробітництво у сфері охорони здоров'я може реалізовуватись між суб'єктами та/або учасниками таких відносин України із відповідними суб'єктами та/або учасниками із сусідніх держав, у межах компетенції суб'єктів та прав учасників такого співробітництва, які визначені їх національним законодавством [2].

Аналізовані положення Закону України «Про транскордонне співробітництво» також врегульовують і мету такого співробітництва. Метою транскордонного співробітництва згідно із частиною 1 статті 2 «є формування добросусідських відносин та поглиблення взаємодії суб'єктів та учасників транскордонного співробітництва, що сприяє спільному вирішенню завдань місцевого та регіонального розвитку». Відповідно транскордонне співробітництво реалізовується між суб'єктами та/або учасниками таких відносин України із відповідними суб'єктами та/або учасниками із сусідніх держав дотримуючись таких

основних принципів, а саме: поваги до внутрішніх справ держав, поваги до прав людини і її основоположних свобод, взаємовигідного співробітництва, поваги до державного суверенітету, територіальної цілісності і непорушності кордонів держав, урахування при укладенні угод про транскордонне співробітництво повноважень суб'єктів і прав учасників такого співробітництва, узгоджено усувати політичні, економічні, правові, адміністративні та інші перешкоди для взаємного співробітництва [2].

Беручи до уваги вищенаведені положення Закону України «Про транскордонне співробітництво» проаналізуємо кого саме законодавець відносить до суб'єктів та учасників транскордонного співробітництва. Згідно із частиною 6 статті 1 під суб'єктами транскордонного співробітництва врегульовано «територіальні громади, їх представницькі органи та їх об'єднання, місцеві органи виконавчої влади України, що взаємодіють з територіальними громадами та відповідними органами влади сусідніх держав у межах своєї компетенції, встановленої чинним законодавством України та угодами про транскордонне співробітництво» [2]. Отже, суб'єктами транскордонного співробітництва у сфері охорони здоров'я є територіальна громада, її представницький орган та/або їх об'єднання, а також місцеві органи виконавчої влади України.

У даному контексті звернемось і до інших законів та звернемо увагу на їх норми, які розкривають зміст понять територіальна громада, представницький орган місцевого самоврядування, місцевий орган виконавчої влади України, які є важливими з огляду на наше дослідження. Частина 2 статті 1 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» врегульовує територіальну громаду, як «жителі, об'єднані постійним проживанням у межах села, селища, міста, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями, або добровільне об'єднання жителів кількох сіл, селищ, міст, що мають єдиний адміністративний центр», частина, а частина 6 статті 1 цього ж закону представницький орган місцевого самоврядування, як «виборний орган (рада), який складається з депутатів і відповідно до закону наділяється правом представляти інтереси територіальної громади і приймати від її імені рішення» [3]. В юридичній науці вважається, що місцевими органами виконавчої влади України у контексті практичного здійснення транскордонного співробітництва можуть розглядатись місцеві державні адміністрації, у тому числі і при здійсненні транскордонного співробітництва у сфері охорони здоров'я [4, с. 5]. Згідно із статтею 1 Закону України «Про місцеві державні адміністрації», яким визначається організація, повноваження і порядок діяльності місцевої державної адміністрації, місцева державна адміністрація

врегулюється «місцевим органом виконавчої влади і входить до системи органів виконавчої влади». Наразі в Україні діють обласні, районні та міські державні адміністрації у м. Києві та м. Севастополі [5]. Під учасниками транскордонного співробітництва частина 9 статті 1 Закону України «Про транскордонне співробітництво» врегульовує «юридичні та фізичні особи, громадські об'єднання, що беруть участь у транскордонному співробітництві» [2]. Таким чином, зважаючи на вище аналізовані положення Закону України «Про транскордонне співробітництво», «Про місцеве самоврядування в Україні» та «Про місцеві державні адміністрації», то транскордонне співробітництво у сфері охорони здоров'я може реалізовуватись територіальними громадами, їх представницькими органами та/або їх об'єднаннями, місцевими державними адміністраціями та/або із юридичними, фізичними особами та громадськими об'єднаннями України і відповідними суб'єктами та учасниками транскордонного співробітництва сусідніх держав.

Транскордонне співробітництво у сфері охорони здоров'я може здійснюватися у межах повноважень суб'єктів транскордонного співробітництва, територіальних громад, їх представницьких органів та їх об'єднань, місцевих органів виконавчої влади України та прав учасників транскордонного співробітництва, юридичних, фізичних осіб та громадських об'єднань. Аналізуючи положення Законів України «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про місцеві державні адміністрації», «Про транскордонне співробітництво», а також зважаючи на процеси децентралізації у сфері охорони здоров'я, органи місцевого самоврядування та місцеві державні адміністрації наділені певними повноваженнями щодо реалізації транскордонного співробітництва у відповідній сфері.

Стаття 26 і 43 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» врегульовує, що до виключної компетенції сільських, селищних, міських, районних та обласних рад віднесено схвалення угод про об'єднання євро регіонального співробітництва, приймати рішення про створення об'єднання євро регіонального співробітництва, про приєднання до об'єднання євро регіонального співробітництва, про вихід із об'єднання євро регіонального співробітництва, затвердження статуту об'єднання євро регіонального співробітництва і внесення змін до нього; приймати рішення про вступ до європейського об'єднання територіального співробітництва, про вихід із європейського об'єднання територіального співробітництва [3]. Однак, варто відзначити, що вченими-юристами пропонується більш деталізувати компетенцію сільських, селищних, міських, районних та обласних рад щодо форм транскордонного співробітництва, а саме об'єд-

нання єврорегіонального співробітництва та європейського об'єднання територіального співробітництва [6, с. 56]. Стаття 26 Закону України «Про місцеві державні адміністрації» врегулює, що місцеві державні адміністрації уповноважені сприяти розвитку міжнародного співробітництва у сфері охорони здоров'я, а також укладати договори із іноземними партнерами про співробітництво у межах своєї компетенції, яка визначена законодавством [5].

Більш деталізує повноваження суб'єктів транскордонного співробітництва, територіальних громад, їх представницьких органів та їх об'єднань, місцевих органів виконавчої влади України щодо здійснення ними транскордонного співробітництва Закон України «Про транскордонне співробітництво». Стаття 7 закону врегулює, що територіальні громади, їх представницькі органи та їх об'єднання, місцеві органи виконавчої влади України можуть укладати угоди про транскордонне співробітництво та забезпечувати їх виконання, брати участь у розробленні і реалізації спільних ініціатив, заходів, проєктів програм і стратегій, створювати органи транскордонного співробітництва, приймати рішення про вступ до відповідних міжнародних організацій та інших об'єднань, вносити пропозиції, які стосуються організації прикордонної торгівлі і створення транскордонних об'єднань, здійснювати інші повноваження у сфері транскордонного співробітництва у відповідності із законодавством і міжнародними договорами України, згоду на обов'язковість яких надала Верховна Рада України, вносити пропозиції щодо запровадження спеціального пропуску через державний кордон, а також вносити у разі потреби у встановленому порядку пропозиції щодо внесення змін до законодавства, яке стосується транскордонного співробітництва [2]. Варто відзначити, що зважаючи на вищенаведені повноваження суб'єктів транскордонного співробітництва, територіальних громад, їх представницьких органів та їх об'єднань, місцевих органів виконавчої влади України і на процес децентралізації, який торкнувся і сфери охорони здоров'я, то видається, що було б своєчасним та актуальним суб'єктам та/або учасниками таких відносин України спільно із відповідними суб'єктами та/або учасниками із сусідніх держав розробити і реалізовувати спільні ініціативи, заходи, проєкти, програми і стратегії у сфері охорони здоров'я з метою розвитку належної системи охорони здоров'я та доступу до якісних медичних послуг населенню, яке проживає прикордонних регіонах, наприклад через доступні програми Інтеррег.

Програми Інтеррег, які стосуються транскордонного співробітництва підтримують процеси розвитку у прикордонних регіонах через фінансування різних проєктів. Проаналізувавши про-

грами транскордонного співробітництва Інтеррег 2021 – 2027 рр., які наразі діють і є доступними для суб'єктів та/або учасників таких відносин України, а саме «Польща – Україна», «Україна–Угорщина–Словаччина–Румунія», «Україна–Румунія», то як видається кожна із вищеназваних програм має пріоритети, які стосуються розвитку сфери охорони здоров'я у відповідних прикордонних регіонах, і які є спрямовані на «забезпечення рівного доступу до медичної допомоги і сприяння стійкості систем охорони здоров'я, включаючи первинну допомогу, та сприяння переходу від інституційної допомоги до сімейної медицини, та допомоги на рівні громад», і відповідно є виділене фінансування на реалізацію таких ініціатив [7, с. 39; 8, с. 39; 9, с. 35].

Висновки. Таким чином, сьогодні розвиток транскордонного співробітництва у сфері охорони здоров'я є особливо важливим для України із державами-членами Європейського Союзу, Польщею, Словаччиною, Угорщиною та Румунією в умовах поточних викликів, зовнішніх загроз та з урахуванням європейського вектора розвитку України. Органи місцевого самоврядування та місцеві державні адміністрації можуть забезпечувати розвиток транскордонного співробітництва у сфері охорони здоров'я через надані їм відповідні повноваження. Також можуть розробляти і реалізовувати із відповідними суб'єктами та/або учасниками такого співробітництва із сусідніх держав спільні ініціативи, заходи, проєкти, програми і стратегії, а також створювати об'єднання єврорегіонального співробітництва і європейські об'єднання територіального співробітництва у сфері охорони здоров'я, які були б спрямовані на розвиток належної системи охорони здоров'я та якісних медичних послуг для населення, яке проживає у прикордонних регіонах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>.
2. Закон України «Про транскордонне співробітництво». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861-15#Text>.
3. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>.
4. Баймуратов М., Вишняков О. Нові правові аспекти транскордонного співробітництва. URL: <http://www.apdp.in.ua/v24/02.pdf>.
5. Закон України «Про місцеві державні адміністрації». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14#Text>.

6. Фетько Ю.І. Компетенція органів місцевого самоврядування у сфері міжнародного співробітництва. URL: https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/32449/1/PAP_2_2020-1-54-57.pdf.
7. Програма Interreg NEXT Польща-Україна 2021-2027. URL: <https://pl-ua.eu/ua/pages/587>.
8. Програма Interreg Next Румунія-Україна. URL: <https://ro-ua.net/ua/programme-ua/documents>.
9. Програма Interreg VI-A NEXT Угорщина Словаччина Румунія Україна 2021-2027. URL: <https://huskroua-cbc.eu/about/huskroua-2021-2027>.